

ТМ	Г. XXXV	Бр. 4	Стр. 1777-1780	Ниш	октобар - децембар	2011.
----	---------	-------	----------------	-----	--------------------	-------

Приказ дела
Примљено: 21. 4. 2011.

Ана Јовашевић

ГЛОБАЛИЗАЦИЈА, ТЕХНОЛОШКИ РАЗВОЈ И КУЛТУРНИ ИДЕНТИТЕТ *

Недавно се посредством угледног издавача "Службени гласник" из Београда појавила пред читалачком публиком монографска студија под називом : "Технологија и културни идентитет" аутора Триве Инђића. У овој необичној монографској студији, аутор разматра бројна питања везана за културни идентитет уопште, а посебно културни идентитет у Србији и његову међузависност са технолошким развојем, посебно данас у условима свеопште глобализације. Целокупна материја је изложена у више делова који се логично настављају један на други чинећи јединствену целину.

Као што је и логично, први део представља разматрање односа технологије и културе у српској традицији. На овом месту аутор прати почетке развоја модерне српске државе у 19. веку, њену индустријализацију и технолошку модернизацију, те како се ови процеси манифестују на развој и ширење културе уопште, односно појединих њених сегмената. При томе се констатује да јужнословенске земље представљају "закаснеле нације" које су окасниле не само у погледу формирања социјалних и политичких институција које су тековина француске буржоаске револуције, већ и у погледу остваривања представничке демократије "људских права и слобода", као и у погледу модернизације, науке, и технологије у вези са тржишном економијом. У основи ових тврдњи се налази схватање да је технологија поуздани знак модернизације и њен главни садржај.

"Технологија и образовање – инструменти репресије или ослобођења" представља други део ове занимљиве монографије (стр. 47-85). На овом месту је анализирана драма технолошког развоја у датом социокултурном контексту у коме човек и само друштво испитују своје потребе, знања, оруђа и материјале који су им на располагању, и то од најстаријих времена од античке Атине, преко ренесансе и хуманизма, до периода модернизације европских друштава и замаха индустријске револуције. То је, заправо, увод у разматрање односа културе и технике, односно технологије у 20. веку, о чему аутор разматра у трећем делу монографије под називом : "Култура и техника у 20. веку" (стр. 85-106).

---

ana.jovasevic@gmail.com

* Триво Инђић, *Технологија и културни идентитет*, Службени гласник, Београд, 2009, 1-190.

Ако култура обухвата материјалне и духоне творевине (тековине) помоћу којих чланови друштва решавају проблеме своје егзистенције и задовољавају широку скалу својих потреба, онда се и према речима аутора техника може убројати у материјалне тековине. То је и логично јер се и људска пракса и људска делатност не могу уопште замислити без технике и њених тековина. Техника и култура нису посебни светови, већ само две димензије једног истог људског света у тесној повезаности. Немогуће је објаснити технику ван њене релације према култури, према друштву ван вредности и циљева које човек тежи да оствари.

У процесу хуманизације људског живота, то јест борбе човека за егзистенцију и квалитет живота, у развијању производње и организације друштва, у развијању интелектуалних способности човека и потенцијала људске природе, техника има битну улогу. Тако ван људског света нема ни технике, он се враћа природи, постаје део природног стања. Зато се техника и може, како то правилно закључује аутор, назвати материјалном културом.

То указује зашто се за савременог човека и поставља значајно питање: на који начин да избегне да техника (та тековина човека) и технологија не буду злоупотребљене, да се не окрену против самога човека и да буду искоришћене у сврху дехуманизације човека. Карактер технике је одређен начином на који се она употребљава, али и циљевима за чије остварење она треба да користи. Техника пружа само могућности људске слободе под условом да се она јави као средство те слободе. Она је могућност благостања и бољег квалитета живота човека под условом да се јавља као средство за добробит човека. Наш 20. век је био век изразитог напретка технике и технологије, али и њених невиђених злоупотреба (посебно у ратне сврхе као крајње нехуманог циља). Техника и научна сазнања су данас доживели пуну политизацију и идеологизацију о чему аутор у овом делу своје студије даје и бројне сликовите примере. У таквој техносфери, култура не може да прође без њеног утицаја, па дели судбину целог човечанства.

Техносфера омогућава производњу средстава за живот и задовољење основних људских потреба. Но, како са временом она постаје све софистициранија, то она пружа све више могућности, па добија бројне комплексне функције. Она тако постаје главни чинилац организације система комуникација помоћу којих се преносе не само искуство и културне вредности на нове генерације, већ у знатној мери утиче и на модел интеракције унутар једног друштва и на квалификацију друштвеног система уопште, па и на развој културног и интелектуалног стваралаштва. Тако модерна технологија у великој мери омогућава да се масовном и ефикасном производњом реше бројна основна, егзистенцијална питања и тако обезбеди задовољење материјалних потреба становништва.

С друге стране, техничка цивилизација је у 20. веку обележила и сваки сегмент културе готово до усхићености која доживљава свој препород: кинетичка уметност, електронска музика, видео, хепенинг, перформанс, нова истраживања у фотографији, поп арт, комбиновано сликарство итд. Тако техника и технички прогрес омогућавају напредак, бољи и богатији садржај људске слободе, шири простор за живот човека, али је она ипак само, како то аутор правилно закључује, "средство за тај напредак", а не и сам напредак и слобода. Злоупотреба таквих средстава, њихово присвајање за потребе партикуларних интереса на штету опште друштвених цивилизацијских инте-

реса или ради доминације једних над другима јавља се као драматична опасност за даљи прогрес на прагу трећег миленијума, за сваку слободу, па и за самога човека. Та деструкција има заправо два вида испољавања. То су : 1) алармантно стање животне средине – екоцид до кога је дошло последњих деценија као последица ланца низа злоупотреба природних ресурса током индустријске револуције и 2) неслућени развој ратних технологија, милитаризација науке и технике. На тај начин техника омогућава и подстиче процес глобализације, глобалну комуникацију у реалном времену и отвара полагано пут ка постиндустријским друштвима.

Потом следе излагања у којима аутор детаљно и аргументовано анализира проблем "популаризације" науке и њене практичне домашаје у свакодневној пракси, проблем естетског образовања (стр. 107-120), кризе школе или проблем уметничког васпитања у корелацији са тражењем и остварењем пута ка "политичкој слободи" (стр. 121-36), да би у следећем делу под називом : "Образовање, наука, култура" (стр.137-150) аутор анализирао стање образовања, науке и културе у Србији у последње две деценије везујући ове појмове за остварење људских права и слобода, односно процеса демократизације друштва, изградње и јачања демократских институција и институција правне државе и владавине права.

На овом месту аутор детаљно и критички анализира образовни систем у Србији, његову кризу и бројне недостатке свдећи га на голу функцију социјалне контроле над младима и механизам за латентно прикривање незапослености младих. Но, аутор се није зауставио само на пукој констатацији затеченог стања, већ је посебно место и пажњу посветио указујући на запуштеност образовног система. За основу ове тврдње аутор налази у чињеници да се у нашој земљи за потребе образовања одваја само 3 % бруто националног дохотка што је знатно ниже него у другим земљама правећи поређење са земљама Европске уније којом и ми тежимо.

Поред тога аутор правилно закључује да снажна централизација и ригорозна управна хијерархија у школском систему свих нивоа представљају озбиљну препреку демократизацији земље што треба образовном реформом која је у току превазићи. Све те активности треба да буду јединствено организационо, институционално, кадровски и финансијски потпогнуте у реактивацији политике (стратегије) научног и технолошког развоја и културе. То је и логично јер култура дели судбину образовања и науке. На тај начин се стварају услови за радикалну промену досадашње културне политике која је вођена официјелно од стране државних органа сходно духу и потребама "партијске државе".

Зато се у наредном периоду, како се залаже и аутор, мора изменити позиција културе и културних установа у политичком и економском систему, култури се мора вратити кроз буџет оно што се од ње и узима кроз порезе и друге дажбине тако да удео културе у бруто националном буџету државе буде знатно већи од садашњих 0,40 %. Ту треба подржати и идеју децентрализације културне политике тако што ће се регионима, окрузима, градовима и општинама вратити надлежности, иницијативе и новчана средства за културу. Томе ће допринети и отварање наше земље према свету кроз билатералну и мултилатералну сарадњу, обнављање активности у оквиру УНЕСЦО-а, Савета за културну сарадњу Савета Европе, ОЕБС-а, Фонда светског наслеђа и другим професионалним удружењима, уз отварање и активно деловање кул-

турних центара наше земље у иностранству, атрактивних програма деловања кроз активирање и рехабилитацију "културне дипломатије".

Последњи део ове монографске студије се бави "културом будућности" коју краси стална, убрзана, неминовна промена у свим сферама друштвеног, политичког и привредног живота, а што се на посебан начин одражава и на културне делатности. Будућа култура се јавља као "дигитализована култура", култура дигитализованог света интелигентних производних јединица итд. У свету кибернетских јединица и кибернетичке културе, чак се у предвиђањима иде дотле, како се то истиче у посматраној студији, да ће свет и сви ми у њему бити умрежени и у сложене и глобализоване дигиталне информатичке мреже које ће нас образовати за тај будући свет.

На тај начин умрежавањем сви постајемо повезани и све нам је доступно "сад и одмах, на једном месту". А то за културу значи и неограничени број њених корисника и њених стваралаца, распад данас још увек важних временских, просторних, материјалних, социјалних, лингвистичких и других културних баријера. Доба интернета нам омогућује да пласирамо сопствене културне (интелектуалне) творевине неограниченом кругу корисника и анонимној публици, да их моделирамо и конзервирамо у трајној форми. То доводи до потпуне демократизације културе, она је доступна свима, има велику моћ комуникације и стандардизације.

У излагању ове веома, сложене и обимне материје која је везана за место, улогу и значаја културе у савременим друштвима која су захваћена процесом глобализације и евроинтеграција, а с тим у вези и место културе и културног идентитета Србије на почетку трећег миленијума, аутор је вешто користио сву расположиву домаћу и инострану литературу, као и актуелну праксу што овом делу даје на значају повећавајући његову велику употребну и практичну вредност.

Рад је писан једноставним и разумљивим стручним језиком, лаким и допадљивим стилем што га чини изузетно погодним за поимање и разумевање посматране материје. По својој садржини, обиму и начину третирања, као и продубљености посматраних тема, уоченим питањима и проблемима, као и начином њиховог разрешења, то је један аналитичко-синтетички стваралачки рад који одражава не само висок степен познавања материје из области културе, културног идентитета, културне политике и европских интеграција, већ и изванредан педагошки приступ. Ове одлике уз постојање бројних оригиналних гледишта аутора у теоријском и практичном разрешавању појединих питања која су везана за културу и културне проблеме и начине њиховог превазилажења чине овај рад не само интересантним и корисним за сваког читаоца, па га препоручујемо најширој читалачкој јавности.